

GMINA BUCZKOWICE

**ZAGOSPODAROWANIE TERENÓW
PRZYLEGŁYCH DO POTOKU ŻYLICA
WRAZ Z BUDOWĄ
ŚCIEŻKI DYDAKTYCZNEJ
W GMINIE BUCZKOWICE**

Rzeczpospolita
Polska

Śląskie.

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Projekt
**„Zagospodarowanie terenów przyległych do potoku Żylica wraz z budową
ścieżki dydaktycznej w Gminie Buczkowice”**

Projekt realizowany jest w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego
Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, oś priorytetowa V
„Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów”
działania 5.4 „Ochrona różnorodności biologicznej”
poddziałanie 5.4.3 „Ochrona różnorodności biologicznej – Tryb pozakonkursowy”,
preferencyjnej pożyczki z WFOŚiGW w Katowicach oraz środków własnych gminy.

Dofinansowano ze środków Wojewódzkiego Funduszu
Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach

Potok Żylica

W gminie Buczkowice funkcjonuje dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna, baza oświatowo-społeczna, w tym sportowo-rekreacyjna, obecnie gmina jest w 98% skanalizowana oraz w 50% zwozociągowana, cały obszar gminy jest uzbrojony w sieć gazową i teletechniczną.

Od 2017 r. realizowany jest w gminie Program Ograniczania Niskiej Emisji, w ramach którego dofinansowana jest wymiana pieców węglowych na gazowe, ponadto w gminie prowadzony jest nieodpłatny odbiór azbestu. Co roku prowadzona jest akcja edukacji ekologicznej przez szkoły, organizacje społeczne, Gminny Ośrodek Kultury i Gminną Bibliotekę Publiczną.

Stały rozwój gminy Buczkowice jest możliwy dzięki dobrej współpracy Rady Gminy Buczkowice i Wójta oraz uzyskanym dotacjom z Unii Europejskiej preferencyjnym pożyczkom z WFOŚiGW w Katowicach.

Sołectwo Buczkowice

Sołectwo Kalna

Sołectwo Rybarzowice

Sołectwo Godziszka

Jesień (A. Pobożny)

*Nadbrzeże
potoku Żylicy*

Obszar, na którym realizowany jest projekt, obejmuje 47,03 ha powierzchni położonej w dolinie potoku Żylica w gminie Buczkowice, ważny korytarz ekologiczny w regionie, łączący dwa obszary chronione - Park Krajobrazowy Beskidu Śląskiego oraz Park Krajobrazowy Beskidu Małego i jest jednym z najbardziej cennych pod względem przyrodniczym fragmentów gminy, z występującymi licznie gatunkami i siedliskami przyrodniczymi podlegającymi ochronie.

Opracowana w ramach projektu inwentaryzacja szaty roślinnej oraz wybranych elementów fauny wykazała wysokie walory przyrodnicze otoczenia potoku Żylica.

Występowanie szeregu gatunków roślin i zwierząt prawnie chronionych.

Stwierdzono siedliska przyrodnicze o znaczeniu dla Wspólnoty Europejskiej, 9 gatunków roślin objętych ochroną prawną (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin - Dz.U. z 2014 r. poz. 1409), w tym jeden z nich objęty jest ochroną ścisłą.

Spośród gatunków roślin naczyniowych obszaru badań 33 gatunki znalazły się na tzw. „czerwonej liście roślin naczyniowych województwa śląskiego”, co świadczy o tym, że dolina Żylicy stanowi ważną ostoję rzadkich gatunków roślin.

Występują tu:

- trzy gatunki owadów – chrząszczy z rodziny ryjkowcowatych – wymienione na „czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce”,
- siedliska pięciu gatunków płazów objętych ochroną gatunkową, w tym dwa objęte ochroną ścisłą, które wpisane są również do załącznika II „Dyrektywy Siedliskowej”,
- siedliska dwóch gatunków gadów prawnie chronionych,
- 61 gatunków ptaków, z czego 51 gatunków lęgowych (w tej liczbie 47 gatunków objętych ścisłą ochroną gatunkową, z czego 4 gatunki wymienione w załączniku I dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa – zimorodek, bocian biały, gąsiorek i jarzębatka),
- dwa gatunki ssaków ziemnowodnych objętych ochroną gatunkową i wpisanych do załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

Jarzębatka

Bocian biały

Wydra

Czosnek niedźwiedzi (Z. Wilczek)

Lepiejnik różowy (Z. Wilczek)

*Łąka Rajgrasowa
(Z. Wilczek)*

Charakterystyka siedlisk przyrodniczych nad potokiem Żylica w gminie Buczkowice, sporządzona na podstawie inwentaryzacji przyrodniczej opracowanej w ramach projektu.

Charakterystyka przyrody ożywionej i nieożywionej nad potokiem Żylica.

Przyroda ożywiona, szata roślinna

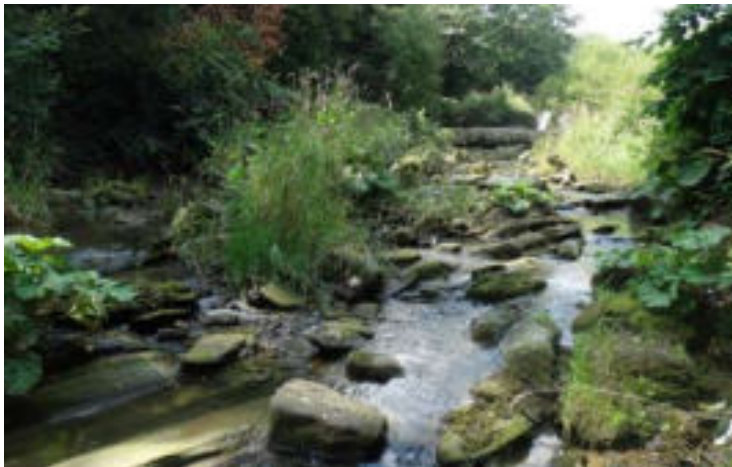
Charakterystyka roślinności rzeczywistej

W obszarze doliny potoku Żylica i potoku Granicznego rozpoznano 19 typów roślinności, 17 z nich to zbiorowiska nieleśne, a 2 to zbiorowiska leśne.

Wśród stwierdzonych zbiorowisk 8 jest ujętych na „czerwonej liście zbiorowisk roślinnych województwa śląskiego”, są to:

- 1) ziołorośle z lepieźnikiem różowym,
- 2) zespół krynicznika giętkiego,
- 3) zbiorowisko rzeżuchy gorzkiej i śledziennicy skrętolistnej,
- 4) wilgotna łąka ostrożeńiowa,
- 5) łąka wyczyńcowa,
- 6) łąka rajgrasowa,
- 7) nadrzeczna olszyna górską,
- 8) kwaśna buczyna górską.

Spośród zbiorowisk narażonych na wymarcie w regionie stwierdzono trzy zespoły: Wilgotna Łąka Ostrożeńiowa, Łąka Rajgrasowa oraz Nadrzeczna Olszyna Górską. Powodem zagrożenia wymienionych zespołów jest zaniechanie użytkowania łąk oraz regulacja potoków, uniemożliwiająca okresowe zalewanie siedlisk lasów łęgowych, co jest kluczowym warunkiem ich prawidłowego funkcjonowania.

Potok Żylica (T. Molenda)

Nadrzeczna olszyna górską (Z. Wilczek)

Przykład środowisk ze znacznym zróżnicowaniem entomorficznym (G. Jarosiewicz)

Kwaśna buczyna górską (Z. Wilczek)

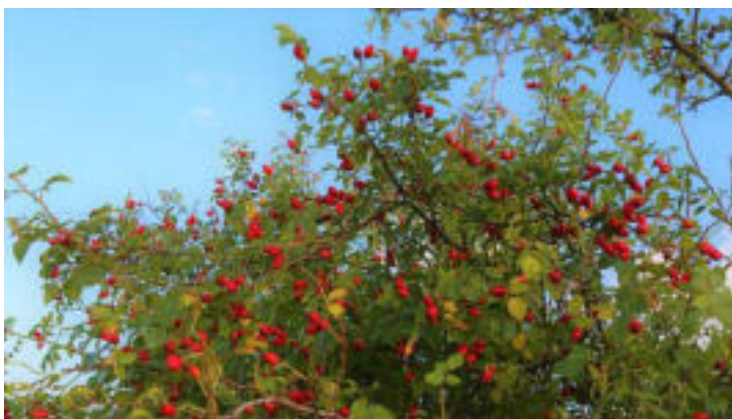

Krwawnik pospolity
- rodzina astrowatych

Flora - ogół gatunków roślin nad Potokiem Żylca

W omawianym obszarze stwierdzono występowanie 385 gatunków roślin naczyniowych, reprezentujących 80 rodzin. 10 gatunków z 5 rodzin to rośliny zarodnikowe, podczas gdy pozostałych 375 z 75 rodzin to rośliny nasienne, spośród których 6 gatunków z dwóch rodzin reprezentuje nagozalążkowe, a 369 z 73 rodzin okrytozalążkowe. Z kolei wśród okrytozalążkowych 68 gatunków to rośliny jednoliścienne, zgrupowane w 14 rodzinach, a 301 z 59 rodzin to dwuliścienne.

13 najliczniejszych w gatunki rodzin skupia w sobie ponad 67% wszystkich gatunków naczyniowych. Najwięcej przedstawicieli liczą rodziny astrowatych (złożone): 52 - 13,5% flory oraz wiechlinowatych (traw): 41 - 10,6% flory. Pozostałe to: różowate 25 - 6,5% flory, bobowate (motylkowate): 21 - 5,5% flory, kapustowate (krzyżowe): 18 - 4,7% flory, jasnotowate (wargowe) 17 - 4,4% flory, trędownikowate: 13 - 3,4% flory, selerowate (baldaszkowate): 12 - 3,1% flory, wiesiołkowate: 11 - 2,9% flory, - ciborowate (turzycowate) 10 - 2,6% flory, rdestowate: 9 - 2,3% flory, jaskrowate: 8 - 2,1% flory, aż 38 rodzin jest reprezentowanych w obszarze badań przez pojedyncze gatunki.

Róża dzika - rodzina różowate

Śliwa tarnina - rodzina różowate

Śmiełek darniowy - rodzina wiechowate

Trzcina pospolita - rodzina wiechowate

Klon zwyczajny

Mniszek lekarski - rodzina astrowatych

Pierwiosnek wyniosły
(M. Budzyński)

Występowanie chronionych, rzadkich i zagrożonych gatunków roślin naczyniowych

Nad potokiem Żylica stwierdzono występowanie 9 gatunków objętych ochroną prawną (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin - Dz. U. z 2014 r. poz. 1409), w tym – lilia złotogłów jest objęta ochroną ścisłą, 8 pozostałych gatunków z tej grupy – ochroną częściową, tj. czosnek niedźwiedzi, orlik pospolity, parzydło leśne, podrzeń żebrowiec, kukułka szerokolistna, śnieżyczka przebiśnieg, pióropusznik strusi, pierwiosnek wyniosły.

Spośród gatunków roślin naczyniowych z obszaru badań 33 gatunki znalazły się na „czerwonej liście województwa śląskiego”, co stanowi prawie 9% flory naczyniowej. Świadczy to o tym, że dolina Żylicy i potoku Granicznego stanowią ważną ostoję rzadkich gatunków roślin.

Parzydło leśne (Z. Wilczek)

Pióropusznik strusi (Z. Wilczek)

Przebiśnieg

Czosnek niedźwiedzi

Orlik pospolity (Z. Wilczek)

Orlik pospolity

Poziomka zwyczajna

Tasznik pospolity

Gatunki obce we florze naczyniowej nad potokiem Żylca w gminie Buczkowice

W trakcie badań stwierdzono występowanie 67 obcych gatunków roślin naczyniowych, co stanowi ponad 17% flory naczyniowej. W grupie tej dominują gatunki przybyłe po 1500 roku, czyli kenofity (gatunek obcy przybyły do Polski po 1500 roku) - 33 gatunki – ponad 8,5% flory.

Na uwagę zasługuje także duża grupa gatunków przejściowo dziczyałych z upraw – ergazjofigitów (gatunek przejściowo dziczejący z uprawy) - stanowią ponad 5% flory (20 gatunków), natomiast archeofity (gatunek obcy, przybyły do Polski przed 1500 rokiem) stanowią 3,4% flory (13 gatunków). Łącznie we florze badanego obszaru występuje 67 gatunków obcych.

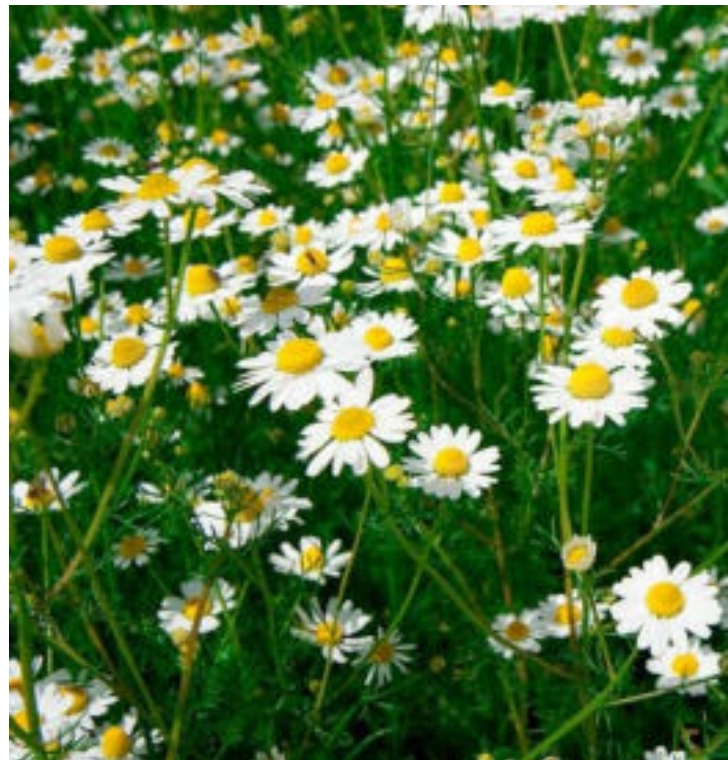
Kasztanowiec zwyczajny

Mahonia - kwitnienie

Mlecz polny

Rumianek pospolity

Przetacznik perski

*Niecierpek
drobnokwiatowa*

Gatunki inwazyjne

We florze badanego obszaru 26 gatunków można uznać za obce gatunki inwazyjne. Stanowi to prawie 7% flory. Większość z nich ma pojedyncze stanowiska i nie zagraża w istotny sposób naturalnym siedliskom doliny Żylicy i potoku Granicznego. Kilka jednak występuje na tym obszarze masowo i wnika do zbiorowisk naturalnych i półnaturalnych – takich, jak np. łągi, żwirowiska, łąki.

Najgroźniejszymi gatunkami inwazyjnymi są barszcz Sosnowskiego, niecierpek gruczołowy oraz rdestowiec ostrokończysty, które nie tylko wnikają do naturalnych siedlisk, ale z racji dużego potencjału w rozmnażaniu się i sporych rozmiarów stanowią istotną konkurencję dla gatunków rodzimych. Co więcej, wspomniany barszcz Sosnowskiego jest także zagrożeniem dla ludzi, ze względu na to, że jego sok wywołuje reakcje alergiczne.

Barszcz Sosnowskiego *Heracleum*

Rdestowiec

Sit chudy

Barszcz Sosnowskiego w runie łągi (*Z. Wilczek*)

Fauna (gatunki zwierząt w dolinie potoku Żylica)

W ramach prowadzonej inwentaryzacji przyrodniczej, w celu uzyskania pełniejszego obrazu zróżnicowania fauny, w roku 2014 przeprowadzono badania terenowe następujących grup zwierząt:

- owadów (chrząszcze i motyle),
- ryb (odłowy badawcze metodą elekropołowu na trzech stanowiskach – odcinkach potoku Żylica),
- płazów i gadów,
- ptaków,
- obserwacje wybranych gatunków ssaków.

Pasikonik (M. Budzyński)

Biedronka chrząszcz

Odłowy badawcze ichtiofauny na stanowisku Żylica (P. Nejfeld)

Pliszka siwa

Sarna (M. Budzyński)

Motyl rusalki pawika (G. Jarosiewicz)

Larwa zmrocznika wilczomlecza (G. Jarosiewicz)

Entomofauna - Owady

W wyniku prac stwierdzono występowanie w dolinie potoku Żylica 207 grup populacji sześćbła gatunkowego, reprezentujących dwa rzędy. Z tej liczby w obrębie rzędu chrząszczy zidentyfikowano 171 gatunków reprezentujących 9 rodzin. Z rzędu motyli zidentyfikowano 36 gatunków wchodzących w skład 10 rodzin.

Przedstawione liczby są z pewnością jedynie fragmentem stanu faktycznego. Poznanie (względnie satysfakcjonujące) entomofauny przeciętnego obszaru to proces zabierający całe dziesięciolecia. Zwykle jest to rezultat wspólnego wysiłku rzeszy wąsko wyspecjalizowanych entomologów, dobrze znających specyfikę badanej grupy.

Najbardziej interesujący przedstawiciele entomofauny występujący w dolinie potoku Żylicy, wymienione w „czerwonej liście zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce”, to:

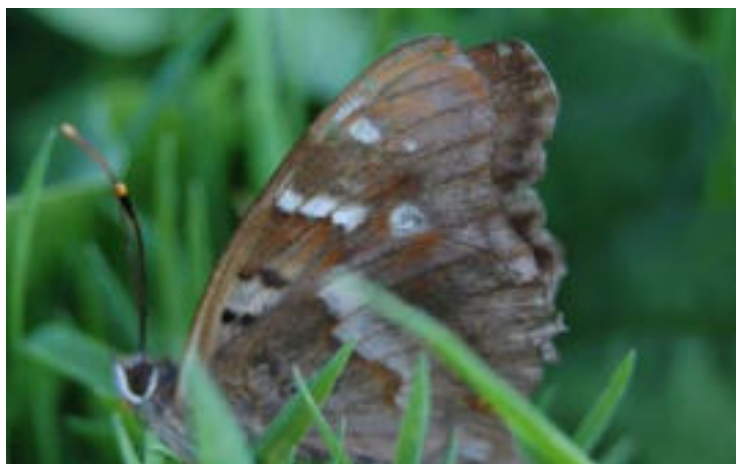
Thamiocolus kraatzi Chrząszcz uważany za rzadkość faunistyczną, należący do rodziny ryjkowcowatych. Gatunek zasiedla głównie biotopy wilgotne.

Lixus fasciculatus Chrząszcz należący do rodziny ryjkowcowatych, podrodziny *Lixinae*. Obserwacje wskazują, że doliny rzeczne są istotnym elementem dla dyspersji tego gatunku, który wydaje się w ostatnich latach wykazywać tendencję do rozprzestrzeniania. W trend ten wpisuje się również odnalezienie gatunku w zwirowej strefie brzegowej Żylicy w Rybarzowicach.

Larinus sturnus Chrząszcz należący do rodziny ryjkowcowatych, podrodziny *Lixinae*. Troficznie związany z roślinami z rodzajów ostrożeń i oset.

Apatura ilia – mieniak stróżnik Motyl z rodziny rusałkowatych *Nymphalidae* o cyklu rozwojowym powiązany z wierzbami *Salix* i topolami *Populus*.

Lixus myagri Olivier Chrząszcz należący do rodziny ryjkowcowatych *Curculionidae*, podrodziny *Lixinae*. Oligofag, troficznie związany z roślinami z rodziny krzyżowych *Brassicaceae*.

Mieniak stróżnik (G. Jarosiewicz)

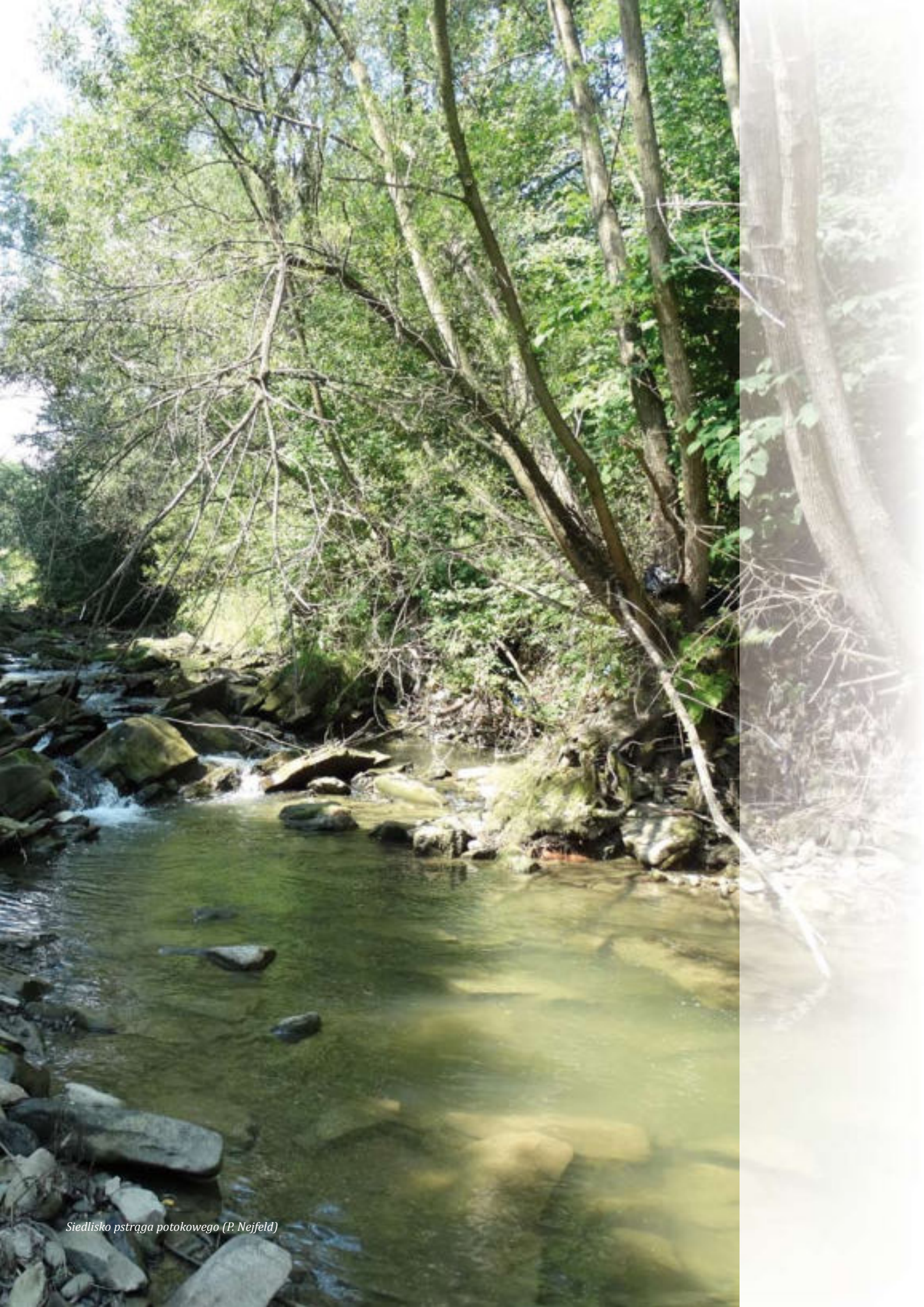
Larwa motyla (G. Jarosiewicz)

Osobnik dorosły *Larinus sturnus* (G. Jarosiewicz)

Lixus myagri (G. Jarosiewicz)

Siedlisko pstrąga potokowego (P. Neiffeld)

Ichtiofauna w potoku Żylica – Ryby

W ramach prowadzonej inwentaryzacji przyrodniczej badania ichtiofauny Żylicy przeprowadzono w 2015 r. metodą elektropołowu za pomocą atestowanego impulsowego urządzenia połowowego, brodząc pod prąd wody na całej szerokości koryta. Wyznaczono 3 odcinki badawcze, reprezentatywne dla odcinków potoku o różnym stopniu przekształceń antropogenicznych.

Odłowione ryby reprezentowały 5 gatunków: 1) pstrąg potokowy, 2) strzelba potokowa, 3) brzanka, 4) karaś srebrzysty, 5) śliz pospolity.

Spśród pięciu gatunków ryb zamieszkujących Żylicę dwa – brzanka i śliz pospolity, objęte są ochroną gatunkową częściową, przy czym brzanka dodatkowo wymieniona jest w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej.

Pstrąg potokowy (P. Nejfeld)

Brzanka

Strzelba potokowa

Śliz pospolity

Zaskroniec zwyczajny (P. Nejfeld)

Płazy i gady dolin Żylicy

W obszarze potoku Żylica stwierdzono występowanie pięciu grup populacji płazów: 1) traszka karpacka, 2) kumak górski, 3) ropucha szara, 4) żaba trawna, 5) żaba zielona - oraz dwa gatunki gadów, tj. a) zaskroniec zwyczajny, b) jaszczurka zwijka.

W faunie płazów i gadów na tym obszarze brak jest gatunków zagrożonych globalnie. Natomiast wszystkie objęte są ochroną gatunkową w Polsce (dwa ochroną ścisłą – traszka karpacka i kumak górski), gatunki te zostały ponadto wpisane do załącznika II „Dyrektywy Siedliskowej”, pozostałe objęte są ochroną częściową.

Zaskroniec zwyczajny

Jaszczurka zwijka (P. Neiffeld)

Kumak Górski (P. Neiffeld)

Żaba zielona (P. Neiffeld)

Ropucha szara (P. Neiffeld)

Żaba trawna

Zimorodek

Gąsiorek
(M. Budzyński)

Awifauna – Ptaki

Inwentaryzacja ornitologiczna przygotowana została w oparciu o kontrole przeprowadzone w 2015 r. badania wczesnowiosenne oraz badania późnowiosenne.

W trakcie badań w buforze badawczym stwierdzono 66 gatunków ptaków należących do 14 rzędów.

Zaznacza się znaczna dominacja wróblowatych (51 gatunków, 77,42% ogółu), które w mozaice roślinności leśnej, zaroślowej i ziołoroślowej, na pograniczu rozległych terenów otwartych i zabudowanych znajdują doskonałe warunki do gniazdowania. Znacznie mniej liczne grupy ptaków to szponiaste (3 gatunki, 4,84% ogółu) oraz dzięcioły, gołębie i siewkowce (po 2 gatunki, 9,69% ogółu).

W trakcie badań ornitologicznych wykazano obecność 51 gatunków ptaków lęgowych. Blisko 75% związanych było z zadrzewieniami, w tym najcenniejszymi zbiorowiskami lęgowymi wzdłuż potoku Żylica.

Spośród wszystkich stwierdzonych gatunków lęgowych jedynie bażant, krzyżówka, grzywacz oraz łyska posiadają status gatunków łownych.

Pozostałe gatunki objęte są ochroną gatunkową w Polsce na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2014 r., poz. 1348). Na terenie badań wykazano 4 gatunki lęgowe ptaków wymienione w Załączniku I „Dyrektywy Ptasiej”: bocian biały, zimorodek, gąsiorek oraz jarzębatka.

Młode kosi w gnieździe

Sójka zwyczajna

Sikorka czubata

Jarzębatka

Bocian biały

Bażant

Tama bobrza

Drzewo podcięte przez bobra

Ssaki

Na podstawie dostępnych publikacji w obrębie potoku Żylica i najbliższej okolicy (w tym wschodniej części Beskidu Śląskiego) występują 33 gatunki ssaków, w tym w obszarze nad potokiem Żylica między innymi: bóbr, wydra, sarna, jeleń szlachetny, dzik, kuna, gronostaj, łasica łąska, kret.

Spośród gatunków ssaków na szczególną uwagę zasługują dwa średniej wielkości i związane ze środowiskiem wodnym, których obecność nad Żylicą została potwierdzona w 2015 r. Należą do nich bóbr, gatunek aktualnie intensywnie przekształcający koryto Żylicy na niektórych odcinkach potoku, oraz wydra. Obydwa te gatunki poza tym, że podlegają ochronie gatunkowej w prawie krajowym, zostały umieszczone w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej (gatunki, dla których wyznacza się obszary Natura 2000).

Jeleń

Dzik

Bóbr

Wydra

Kret

Łasica

Kotlina Żywiecka, widok ze Skrzycznego

Przyroda nieożywiona i krajobraz

Obszar badań położony jest w obrębie dwóch krain geograficznych: Beskid Śląski i Kotlina Żywiecka.

Beskid Śląski strukturalnie i krajobrazowo dzieli się na dwie części. Północną - obejmującą pasmo Baraniej Góry oraz Czantorii, i południową - od Jaworzynki i Koniakowa aż do Przełęczy Zwardońskiej. Grzbiety Beskidu są rozległe, a maksymalne wysokości szczytów przekraczają 1200 m n.p.m. Północna część Beskidu Śląskiego zbudowana jest z masywnych piaskowców godulskich i istebniańskich, natomiast południowa część tych gór z fliszu magurskiego.

Kotlina Żywiecka o powierzchni około 190 km² jest obniżeniem śródgórskim pomiędzy Beskidem Śląskim na zachodzie, Beskidem Małym na północy, Beskidem Makowskim na północnym wschodzie oraz Beskidem Żywieckim na południowym wschodzie. Pod względem geologicznym jest to okno tektoniczne, w którym odsłaniają się mało odporne łupki serii podśląskiej i cieszyńskiej podścielające grubo ławicowe piaskowce płaszczowiny godulskiej, które budują grzbiety górskie od strony północnej i zachodniej (Kondracki, 2000). Dużą część dna pokrywają terasy i stożki napływowe Soły i jej dopływów, tworząc stopnie terasowe. Kotlina stanowi ważny węzeł hydrograficzny i często występują tu powodzie, przekształcające niższe terasy i kamieńce.

Duży wpływ na rzeźbę tego obszaru miały czwartorzędowe zlodowacenia. W następstwie intensywnych procesów peryglacialnych powstały charakterystyczne łagodne stoki i szczyty, które obecnie są charakterystyczne dla krajobrazu tych gór. Obecnie istotną rolę w modelowaniu stoków odgrywają procesy osuwiskowe. Dlatego też na licznych stokach występują osuwiska i wielkie zerwy skalne. Charakterystyczną cechą rzeźby są również doliny potoków powstałe w następstwie ich rzeźbotwórczej działalności. Dominującymi procesami zachodzącymi w tych ciekach jest erozja wsteczna i wgłębna. W następstwie tych procesów doszło między innymi do „wcięcia” się Żylicy w skały podłoża na granicy gmin Buczkowice i Łodygowice. W następstwie rozcięcia doszło również do utworzenia małych progów wodospadów założonych na odporniejszych na erozję piaskowcach. Progi te (wodospady) są typu kataklinalnego. Jest to dosyć rzadki typ wodospadu.

Naturalne progi typu kataklinalnego na Żylicy (T. Molenda)

Stopień na Żylicy

Panorama Rybarzowic

Buczkowice

Potok Żylica (A. Sołtysik)

Staw w Rybarzowicach

Hydrologia i wody powierzchniowe

Obszar gminy Buczkowice wykazuje znaczne zróżnicowanie rzeźby, co ma wpływ na obieg wody w obrębie poszczególnych jednostek fizycznogeograficznych. Obszar gminy położony na terenie Beskidu Śląskiego charakteryzuje się dobrze rozwiniętą siecią rzeczną o gęstości w granicach od 1,3 do 1,6 km/km². Przez obszar Beskidu Śląskiego przebiega główny dział wodny (I – rzędu) rozdzielający dorzecza Odry i Wisły.

Głównym ciekim gminy jest Żylica, której długość wynosi 21,978 km i jest lewobrzeżnym dopływem Soły. Uchodzi do zbiornika zaporowego Tresna (Jeziora Żywieckiego). Źródła Żylicy położone są w masywie Skrzycznego, a głównym potokiem źródłiskowym jest potok Malinów. Zlewnia Żylicy o powierzchni 101,68 km² w części górnej (zachodniej) położona jest w Beskidzie Śląskim. Część dolna leży na obszarze Kotliny Żywieckiej. Żylica posiada kilka dopływów, z których największym jest potok Kalonka. Górna część zlewni wykazuje wysoki stopień lesistości (dominują lasy iglaste i mieszane). Żylica wraz z dopływami zasilana jest z opadów atmosferycznych, topnienia pokrywy śnieżnej i – w nieco mniejszym stopniu – z zasilania podziemnego (większość cieków to ciekі stałe, prowadzące wodę w ciągu całego roku, jedynie odcinki źródłiskowe oraz rowy odwadniające mogą mieć charakter okresowy).

Wody podziemne na obszarze gminy Buczkowice występują w skałach fliszowych oraz utworach zwietrzelinowych i aluwialnych. Utwory fliszowe charakteryzują niewielkie zasoby wód podziemnych z powodu ich słabej wodonośności, przy czym piaskowce odznaczają się nieco lepszymi zdolnościami gromadzenia wody niż łupki. Zwierciadło wody podziemnej występuje na różnych głębokościach, od kilku do około dwudziestu metrów pod powierzchnią terenu. W cyklu rocznym można wyróżnić dwa okresy wzrostu zwierciadła: na skutek topnienia pokrywy śnieżnej oraz latem w wyniku opadów, przy czym wzrost w okresie letnim jest niejednokrotnie wyższy od wiosennego.

Pod względem hydrochemicznym dominują wody o charakterze wodorowęglanowo-siarczanowo-wapniowym, a podrzędnie wodorowęglanowo-siarczanowo-chlorkowo-wapniowo-magnezowe.

Jezioro Żywieckie

Potok Malinów

Potok Żylica

Powódź 2010 r.

Panorama Buczkowic

Gleby

Obszar gminy charakteryzuje się zróżnicowanym środowiskiem geograficznym (urozmaicona rzeźba terenu, różne skały macierzyste podłoża oraz warunki mikroklimatyczne). Wszystkie te czynniki mają wpływ na wykształcenie danego typu gleby. Generalnie na obszarze gminy (biorąc pod uwagę kryterium geomorfologiczne) możemy wyróżnić gleby terenów górskich i podgórskie. Zidentyfikowane na terenie gminy gleby utworzone były głównie na skałach macierzystych reprezentowanych głównie przez gliny lekkie i piaski gliniaste, iły oraz pyły. Były to przeważnie gleby płytkie i kamieniste, wiąże się to z twardszą, trudniej wietrzejącą skałą macierzystą i z erozją wodną. Gleby te są także częściej uboższe i wzdłuż cieków (głównie Żylicy) stwierdzono występowanie gleb typu mady. Są to bardzo charakterystyczne gleby związane z wylewami wód i akumulacją niesionego rumowiska skalnego. Na stromych wschodnich stokach Klimczoka występują bardzo płytkie typowe górskie gleby słabo wykształcone (niedojrzałe).

Podgórski charakter gleb powoduje, że są to gleby klas IVb – V, sporadycznie występują gleby klasy III i IV a, głównie w sąsiedztwie potoku Granicznego, na wzniesieniu pomiędzy Nową Godziszką a Rybarzowicami. Są to jednak gleby słabe, mało żyzne i mało urodzajne.

Łany zboża (A. Hadryś)

Pastwisko

Konie (A. Hadryś)

Wypas bydła w dolinie Żylicy (Z. Wilczek)

Rybarzowice, Potok Żylica poniżej zapory

Łęgi Buczkowice

Wskazania terenów i obiektów przewidzianych do ochrony zasobów przyrodniczych wynikające z opracowanej inwentaryzacji przyrodniczej.

W wyniku przeprowadzonej inwentaryzacji przyrodniczej za najcenniejsze przyrodniczo fragmenty obszaru opracowania uznano:

- górny odcinek potoku Żylica wraz z usytuowaną na jego prawym brzegu olszyną górską;
- fragment doliny Żylicy w Rybarzowicach między ulicą Mostową i granicą gminy z Łodygowicami.

W Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Buczkowice oraz w Planach Zagospodarowania Przestrzennego dla Buczkowic i Rybarzowic postuluje się wprowadzenie następujących form ochrony przyrody w gminie Buczkowice: Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Żylica Buczkowice”, „Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy Żylica-Rybarzowice” oraz stanowisko dokumentacyjne „Grzebień Żylicy”.

„Żylica-Buczkowice” to teren usytuowany w Buczkowicach między ulicą Lipowską i granicą gminy Buczkowice z gminą Szczyrk, o powierzchni 17,37 ha. Obejmuje koryto Żylicy oraz tereny usytuowane na prawym jej brzegu, do ulicy Nadbrzeżnej w Buczkowicach. Na proponowanym do ochrony obszarze dominuje siedlisko przyrodnicze 91E0 łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe. Siedlisko to jest miejscem występowania gatunków roślin podlegających ochronie prawnej takich, jak: pióropusznik strusi, pierwiosnek wyniosły, śnieżyczka przebiśnieg, lilia złotogłów.

„Żylica-Rybarzowice” to teren usytuowany w Rybarzowicach pomiędzy ulicą Mostową a granicą gminy Buczkowice z gminą Łodygowice o powierzchni 47,66 ha. Obszar obejmuje potok Żylica wraz z przylegającymi do niego żwirowiskami, lasami łęgowymi, łąkami oraz ziołoroślami. W zbiorowiskach tych spotka się gatunki chronione, między innymi: pióropusznik strusi, parzydło leśne, pierwiosnek wyniosły.

Trudno dostępny obszar doliny Żylicy jest miejscem występowania bobra i wydry *Lutra lutra*, w tej części gnieźdzą się również zimorodek oraz pluszcz.

Stanowisko dokumentacyjne „Grzebień Żylicy”. Skalisty odcinek Żylicy, zaczynający się poniżej jazu przy ulicy Wodnej, a kończący się przy granicy gminy Buczkowice z gminą Łodygowice, o powierzchni 14,83 ha. Na odcinku tym odsłaniają się w korycie grzebień skalny, tworzone przez warstwy piaskowców fliszu karpackiego, tworząc wodospad typu kataklinalnego.

Wschodnie skalne

Łęgi w Rybarzowicach

Mając na uwadze ochronę bioróżnorodności nad potokiem Żylica, wójt oraz radni gminy Buczkowice podjęli działania w celu przygotowania i realizacji przedsięwzięcia „Zagospodarowanie terenów nad potokiem Żylica wraz z budową ścieżki dydaktycznej w Gminie Buczkowice”.

Wójt Gminy Buczkowice, Józef Caputa, we współpracy z Prezydentem Bielska-Białej oraz wójtami i burmistrzami Subregionu Południowego już w 2012 r., na etapie przygotowywania założeń do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, zgłosili do programu projekt „Rewitalizacja przestrzeni nadbrzeżnych rzek, potoków i zbiorników wodnych Subregionu Południowego” obejmujący Miasto Bielsko-Biała wraz z gminami miejskimi i wiejskimi wchodzącymi w skład Subregionu Południowego Województwa Śląskiego.

W przedmiotowym projekcie jako problem kluczowy określono: „niewystarczający stopień ochrony bioróżnorodności biologicznej na obszarze Subregionu Południowego Województwa Śląskiego”. Zaplanowane działania w ramach projektu polegają na ochronie obszarów nadwodnych, wraz ze zrównoważonym wykorzystaniem lokalnych zasobów przyrodniczych, poprzez budowę i modernizację niezbędnej infrastruktury, związanej z ochroną i przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków, a także prowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnych. Realizacja przedsięwzięcia ma także na celu zmniejszenie presji ruchu turystycznego na środowisko.

MAPA SUBREGIONU POŁUDNIOWEGO

Źródło: Urząd Miejski w Bielsku-Białej

*Szlak rowerowy Greenways
Kraków - Morawy - Wiedeń*

Liderem projektu jest miasto Bielsko-Biała. Przygotowywany był we współpracy wszystkich gmin w ramach Subregionu Południowego, jego zakres został określony po długotrwałych uzgodnieniach, na podstawie indywidualnych fiszek projektu, które ostatecznie zostały zaktualizowane w październiku 2015 r., na podstawie dokumentów programowych SZOOP RPO WSL 2014-2020.

Na etapie prac nad RPO WSL zidentyfikowano inwestycje w województwie śląskim z obszaru bioróżnorodności, które zostały uznane za strategiczne z punktu widzenia rozwoju regionu, co pozwoliło na zastosowanie wobec nich ścieżki pozakonkursowej w staraniach o unijne wsparcie.

Zgłoszone projekty składają się na realizację dwóch dużych przedsięwzięć o strategicznym znaczeniu z punktu widzenia rozwoju regionu. Są to:

- Rewitalizacja przestrzeni nadbrzeżnych rzek, potoków i zbiorników wodnych Subregionu Południowego,
- Zagłębiowski Park Linearny – rewitalizacja obszaru funkcjonalnego doliny rzek Przemszy i Brynicy,
- Obszar Strategicznej Interwencji dla Bytomia.

Ścieżka dydaktyczna w gminie Łodygowice.

Ścieżka dydaktyczna w gminie Żywiec

Plac edukacyjny w Gminie Porąbka

Wizualizacja Centrum Edukacji Ekologicznej w Czechowicach-Dziedzicach. (fot. Konior Studio)

Bociany (K. Bożek)

Zgodnie z załącznikiem nr 4 do SZOOP WSL z dnia 2.10.2019 r. w ramach działania 5.4 „Ochrona różnorodności biologicznej” w trybie pozakonkursowym realizowane są 34 projekty, w tym w ramach „Rewitalizacji przestrzeni nadbrzeżnych rzek, potoków i zbiorników wodnych Subregionu Południowego” 28 projektów, w ramach „Zagłębiowski Park Linearny – rewitalizacja obszaru funkcjonalnego doliny rzek Przemszy i Brynicy” 6 projektów.

Realizacja przedsięwzięć wyszczególnionych w SZOOP WSL w trybie pozakonkursowym pozwoli w sposób realny i kompleksowy wpływać na wzrost poprawy stanu różnorodności biologicznej i jej ochrony w regionie.

Projekt „Zagospodarowanie terenów przyległych do potoku Żylica wraz z budową ścieżki dydaktycznej w Gminie Buczkowice” realizowany jest w dwóch etapach, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020, osi priorytetowej V „Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów”, Działania 5.4 „Ochrona różnorodności biologicznej”, Poddziałania 5.4.3 „Ochrona różnorodności biologicznej – Tryb pozakonkursowy”. Łączna wartość projektu wynosi około 24 mln zł.

Pierwszy etap projektu został zrealizowany w ramach umowy o dofinansowanie nr UDA-RPSL.05.04.03-24-06H9/17-00 z dnia 7 sierpnia 2018 r., umowy pożyczki z WFOŚiGW w Katowicach Nr 218/2018/204/OA/ec-st/P oraz umowy dotacji nr 398/2018/204/OP/wk/D. W ramach tego etapu projektu przeprowadzono działania środowiskowe nad potokiem Żylica i zmodernizowano również salę w budynku „Sokolni”, gdzie prowadzone są zajęcia w zakresie edukacji ekologicznej.

Plener wiosenny

Montaż kładki

Budowa ścieżki

Potok Żylica

Ścieżka rowerowa do Godziszki po zrealizowaniu projektu

Głównym celem projektu „Zagospodarowanie terenów przyległych do potoku Żylica wraz z budową ścieżki dydaktycznej w Gminie Buczkowice” jest wzmocnienie mechanizmów ochrony różnorodności biologicznej w regionie, poprzez poprawę stanu zachowania siedlisk przyrodniczych na terenach nadrzecznych nad potokiem Żylica, przy jednoczesnym zwiększeniu efektywności wykorzystania zasobów naturalnych gminy Buczkowice.

Cel projektu osiągnięto po zrealizowaniu zaplanowanych działań środowiskowych wynikających z przeprowadzonej inwentaryzacji przyrodniczej, nastąpiła czynna ochrona najcenniejszych siedlisk przyrodniczych poprzez:

- 1) realizację kompleksowych działań środowiskowych z zakresu ochrony różnorodności biologicznej, poprawy i odtworzenia stanu siedlisk przyrodniczych i populacji gatunków,
- 2) zwalczanie rozprzestrzeniania się i eliminowania obcych gatunków inwazyjnych,
- 3) budowę, modernizację i doposażenie ośrodka prowadzącego działalność w zakresie edukacji ekologicznej,
- 4) ochronę przyrody poprzez zmniejszenie presji ruchu turystycznego poprzez budowę infrastruktury użytku publicznego.

Projekt kompleksowo przyczynia się do ochrony i poprawy stanu różnorodności biologicznej na terenie gminy Buczkowice.

Stara kładka w Rybarzowicach

Stara kładka w Buczkowicach

Nowa kładka

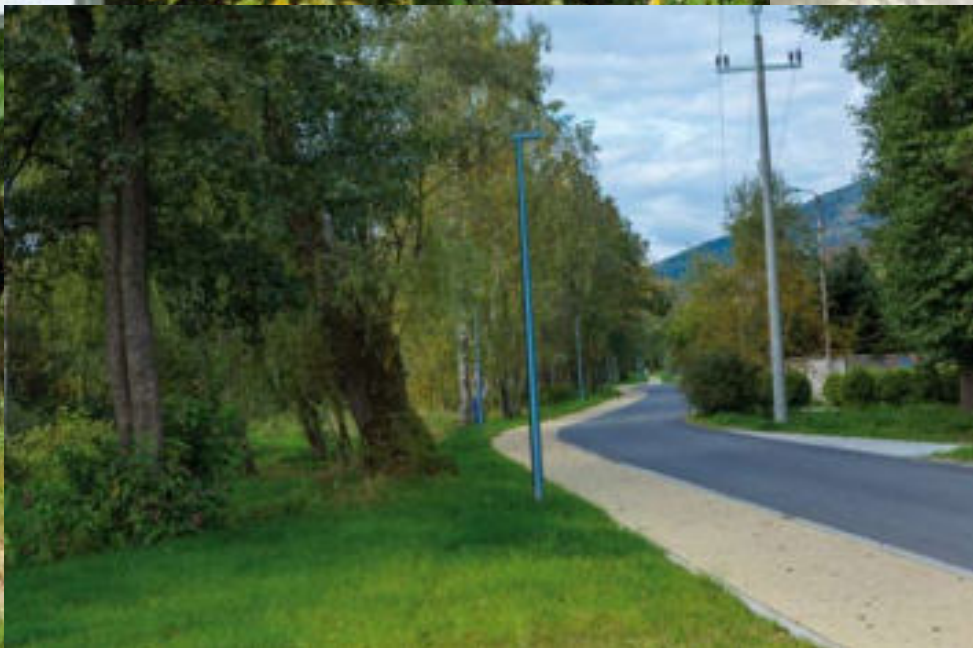
Ścieżka rowerowa do Godziszki po realizacji

Ścieżka rowerowa do Godziszki

Roboty budowlane

Uporządkowany teren wzdłuż ścieżki dydaktycznej

Teren uporządkowany

W ramach I etapu projektu zrealizowano działania środowiskowe, zlikwidowano dzikie wysypiska śmieci na terenach nadrzecznych. Prace te zostały wykonane w obszarze terenów położonych pomiędzy wybudowaną ścieżką dydaktyczną a korytem potoku Żylica oraz w całej przestrzeni zasobów zinwentaryzowanych łągów i ziołorośli nad Żylicą.

Uporzędkowano również teren pomiędzy ścieżką a brzegiem potoku zgodnie z dokumentacją techniczną, ze wskazaniem wynikającymi z inwentaryzacji przyrodniczej.

W ramach inwestycji wykonano także działania dedykowane wybranym gatunkom zwierząt poprzez montaż 8 budek łęgowych dla pluszcza pod wybudowanymi kładkami nad Żylicą.

Przeprowadzono likwidację obcych gatunków inwazyjnych nad potokiem Żylica na powierzchni 5,32 ha, w tym barszczu Sosnowskiego, rdestowca ostrokończystego i niecierpka gruczołowatego. Likwidacja roślin inwazyjnych prowadzona była metodą mechaniczną, z wykluczeniem środków chemicznych - z uwagi na to, że prace były prowadzone bezpośrednio przy potoku Żylica.

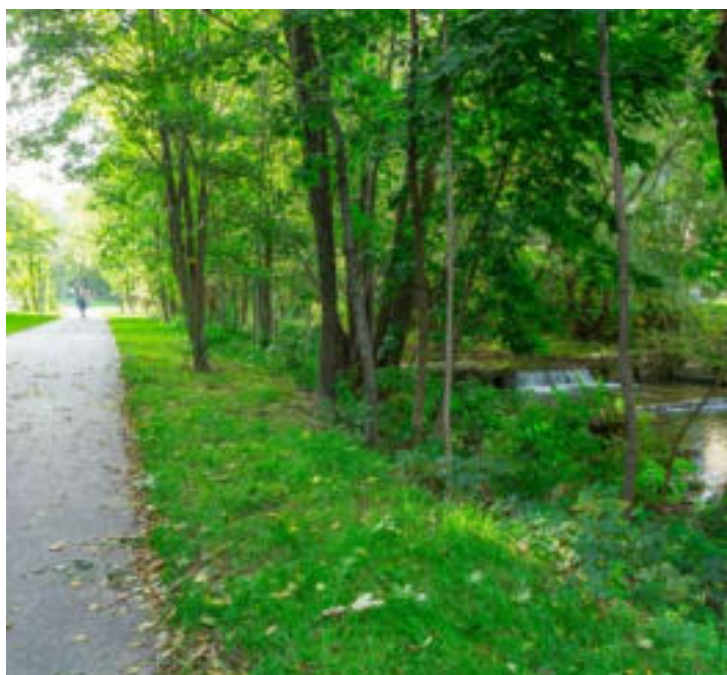
Porządkowanie zaśmieconego terenu

Porządkowanie terenu - Marzanka wonna

Teren po uprzątnięciu skupisk roślin inwazyjnych

Teren wzdłuż ścieżki

Ścieżka dydaktyczna, pieszo-rowerowa

W ramach projektu wybudowano infrastrukturę użytku publicznego, która bezpośrednio przyczyniła się do zmniejszenia presji ruchu turystycznego na środowisko.

Wybudowano ścieżkę dydaktyczną pieszo-rowerową wzdłuż potoku Żylica, o łącznej długości 7,864 km od granicy z miastem Szczyrk do ulicy Beskidzkiej w rejonie ulicy Wodnej w Rybarzowicach oraz od ulicy Topolowej w Rybarzowicach do ulicy Sportowej w Godziszce.

Ścieżka zrealizowana została w ramach trzech zadań:

1. Ścieżka dydaktyczna na odcinku od granicy ze Szczyrkiem do rejonu ulicy Topolowej w Rybarzowicach o łącznej długości 3,7 km.

W ramach tego zadania na terenie sołectwa Buczkowice została rozbudowana istniejąca ścieżka rowerowa do szerokości 4 m, z wydzieleniem funkcji pieszej i rowerowej.

W Rybarzowicach istniejącą ścieżkę rowerową wzdłuż ulicy Nad Żylicą do ulicy Topolowej poszerzono do 5 m z wydzieleniem funkcji pieszej.

Nawierzchnia ścieżki w tym zadaniu z przeznaczeniem do ruchu pieszego wykonana jest z kostki betonowej, natomiast do ruchu rowerowego z mieszanki mineralno-asfaltowej.

2. Ścieżka dydaktyczna na odcinku od rejonu ulicy Topolowej do ulicy Wodnej i Beskidzkiej w Rybarzowicach o łącznej długości 1,7 km, a długości 1,5 km wykonano jako poszerzenie istniejącej ścieżki rowerowej do szerokości 3,7 m o nawierzchni z mieszanki mineralno-asfaltowej, natomiast na odcinku od ulicy Wodnej do Beskidzkiej na długości 0,2 km ścieżkę wybudowano od podstaw, o tych samych parametrach.

3. Ścieżka dydaktyczna na odcinku od boiska sportowego przy ulicy Topolowej w Rybarzowicach do ulicy Sportowej w Godziszce o łącznej długości 1,2 km wybudowana została od podstaw o szerokości 3,5 m o nawierzchni z mieszanki mineralno-asfaltowej, w ramach kosztów niekwalifikowanych projektu.

Ścieżka dydaktyczna, pieszo-rowerowa

Nordic walking wzdłuż ścieżki rowerowej

Teren po uprzątnięciu skupisk roślin inwazyjnych

Ścieżka dydaktyczna, pieszo-rowerowa

Kładka w Rybarzowicach

W ciągu ścieżki dydaktycznej wybudowanych zostało osiem nowych kładek nad potokiem Żylica, w tym siedem o długości ustroju niosącego 23,3 m i szerokości 2,5 m oraz jedna o długości ustroju niosącego 38,3 m i szerokości 2,5 m.

Kładki zaprojektowano i wykonano w konstrukcji stalowej opartej na przyczółkach żelbetowych posadowionych bezpośrednio w gruncie na chudym betonie. Koszty obejmowały również budowę ścieżki dydaktycznej na łącznikach pomiędzy kładkami a ścieżką dydaktyczną o łącznej długości 1,2 km.

Kładka w Rybarzowicach

Kładka w Rybarzowicach

Kładka w Rybarzowicach

Kładka w Rybarzowicach

Kładka w Buczkowicach

Kładka w Buczkowicach

Wzdłuż ścieżki została wybudowana mała architektura, w tym: 21 tablic dydaktycznych, na których zaprezentowane zostały walory przyrodnicze doliny Żylicy, 4 tablice informacyjne oraz trzy promocyjne.

Zamontowano również ławki parkowe, kosze na śmieci oraz stojaki na rowery. W ramach projektu zostały także urządzone dwa miejsca służące edukacji przez zabawę, w Buczkowicach przy ulicy Nadbrzeżnej i w Rybarzowicach przy ulicy Topolowej.

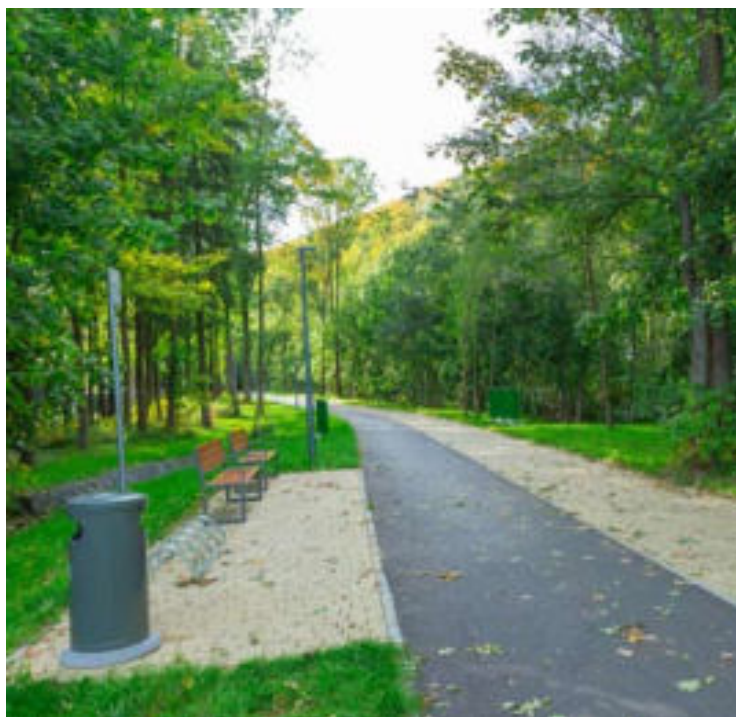
Wybudowana w ramach projektu infrastruktura użytku publicznego bezpośrednio wpływa na ochronę przyrody poprzez zmniejszenie presji ruchu turystycznego, który jest bardzo intensywny w tym rejonie od wiosny do jesieni.

Mała architektura w Buczkowicach

Mała architektura w Buczkowicach

Mała architektura w Buczkowicach

Mała architektura w Buczkowicach

Plac zabaw

W ramach projektu zostały urządzone dwa miejsca odpoczynku, w Buczkowicach przy ulicy Nadbrzeżnej oraz w Rybarzowicach przy ulicy Topolowej. Zostały tam zamontowane urządzenia do edukacji przez zabawę wpisujące się w przyrodę oraz ławki parkowe, kosze na śmieci, stojaki na rowery, tablice edukacyjne.

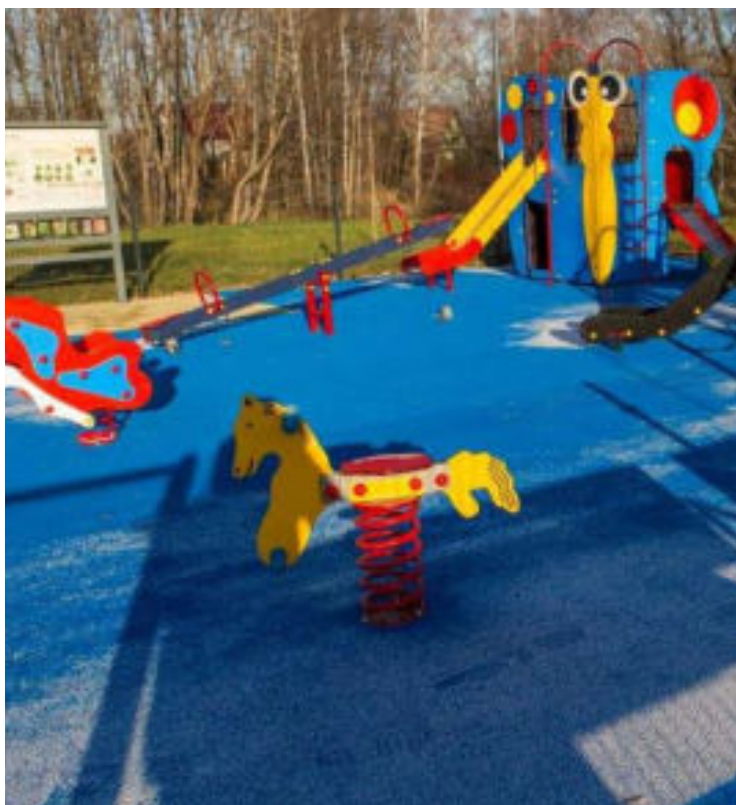
Pod urządzeniami wykonano nawierzchnię bezpieczną, natomiast na dojściach do małej architektury chodnik z kostki brukowej.

Plac zabaw

Plac zabaw

Plac zabaw

Plac zabaw

Sokolnia - zajęcia w zakresie edukacji ekologicznej

Utworzony został ośrodek edukacji ekologicznej w budynku „Sokolni” w Buczkowicach, w którym prowadzona jest kampania informacyjno-edukacyjna w zakresie ekologii.

W ramach robót budowlanych wykonano malowanie dachu, modernizację schodów przy wejściu do budynku, modernizację sanitariatów, malowanie sali i zaplecza sanitarnego. Wykonano również wymianę oświetlenia na ledowe oraz aranżację wnętrza.

Zakupiono nowe wyposażenie: projektor, nagłośnienie oraz tablice dydaktyczne, które zostały zamontowane w ośrodku.

Konkurs plastyczny Eko Żylca

Tablice dydaktyczne w budynku edukacji ekologicznej

Ośrodek edukacji ekologicznej

Zajęcia w Ośrodku Edukacji Ekologicznej

Sprzęt multimedialny

Podsumowanie działań edukacyjno-ekologicznych

Warsztaty fotograficzno-filmowe

Ośrodek edukacji ekologicznej pełni funkcję placówki całorocznej, ogólnodostępnej. Zajęcia odbywają się bezpłatnie.

Prowadzone są tam m.in. konkursy ekologiczne, warsztaty ekologiczne dla dzieci i dorosłych, ekologiczna gra wiejska, rowerowy rajd rodzinny itp., w sali zostały również zamontowane tablice informacyjno-edukacyjne na temat flory i fauny występującej w dolinie potoku Żylica.

Działania te wpływają na zwiększenie świadomości społecznej w kwestiach ochrony rodzimej różnorodności biologicznej.

Przeгляд artystycznej twórczości szkolnej

Przeгляд artystycznej twórczości szkolnej

Dzień dziecka po zielonej stronie mocy

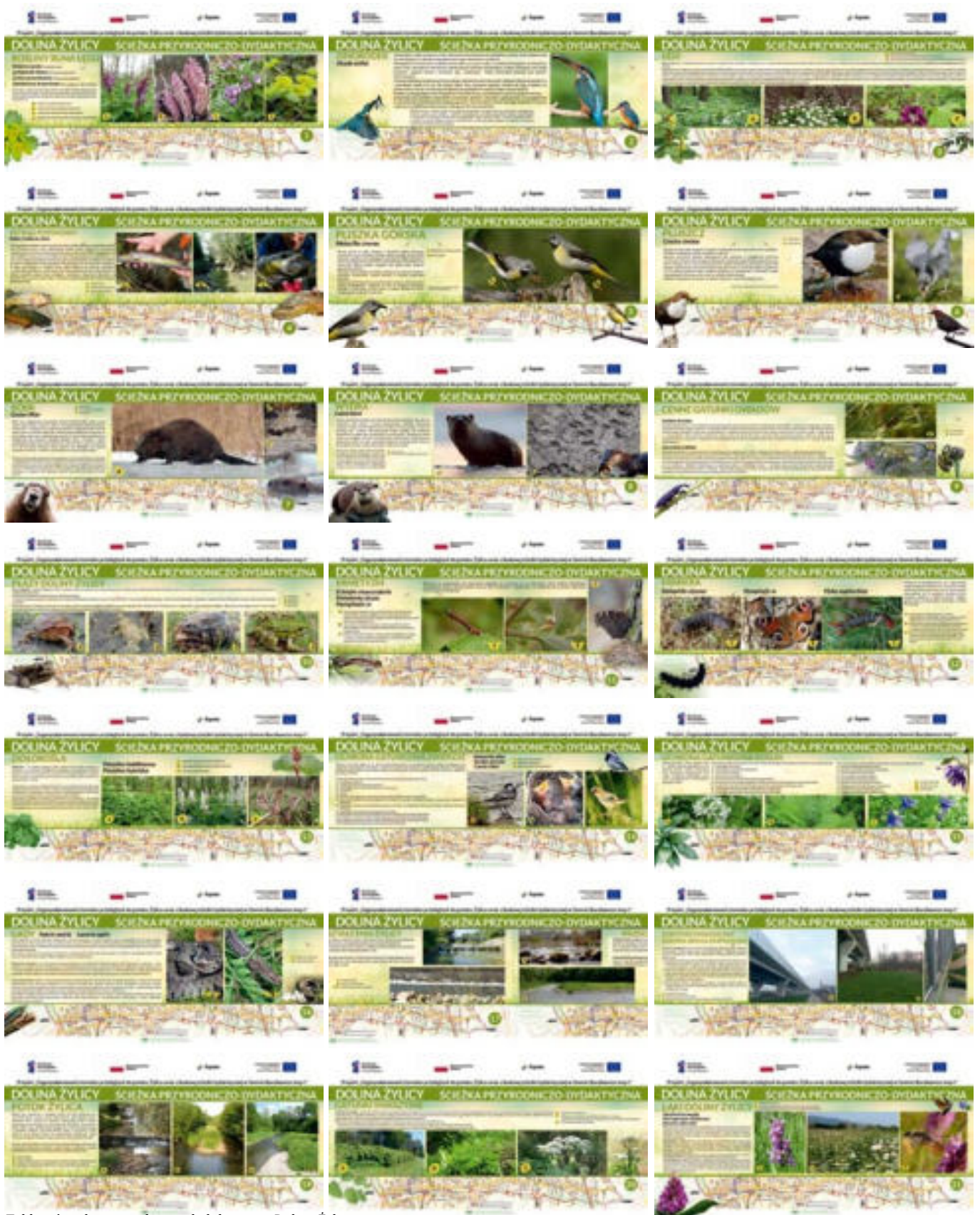
Warsztaty fotograficzno-filmowe

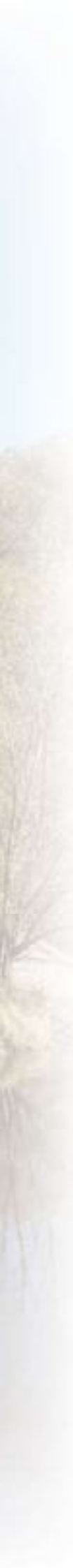
Wizualizacja ośrodka edukacji ekologicznej i biblioteki

Na dzień wydania niniejszej publikacji realizowany jest drugi etap projektu w ramach umowy o dofinansowanie nr UDA-RPSL.05.04.03-24-0529/18-00 z dnia 8 maja 2019 r.

W ramach drugiego etapu prowadzone są prace porządkowe w korycie potoku Żylica, zostanie również wybudowana ścieżka edukacyjna oraz nowy Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Buczkowicach.

Tablice ścieżki przyrodniczo-dydaktycznej Doliny Żylicy

Fundusze Europejskie
Program Regionalny

Rzeczpospolita
Polska

Śląskie.

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Dofinansowano ze środków Wojewódzkiego Funduszu
Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach